

Den utvidede utenriks- og konstitusjonskomite
Møte torsdag 29. januar 1948 kl. 9.

Formann: Terje Wold.

Av komiteens medlemmer var følgende tilstede: Andrå, Bettum, Smitt Ingebretsen, Konrad Knudsen, Torp, Monsen, Strand Johansen, Støstad, Sundt, Friis og Natvig Pedersen. Følgende var fraværende: Trædal, Lavik og Utheim (forf.)

Sammen med utenriksminister Lange møtte fra Utenriksdepartementet ekspedisjonssjef Andersen, byråsjef Kolstad og sekretær Ansteensen.

Formannen: Møtet i dag er sammenkalt for at utenriksministeren skulle få fortsette sin redegjørelse fra forrige møte. Jeg gir ordet til utenriksministeren.

Statsråd Lange: Den første sak jeg gjerne ville få lov til å orientere komiteen om i dag, er den varebytteavtalen for 1948 som ble inngått med Sovjet-Samveldet under forhandlingene i Moskva hovedsakelig i desember, og som ble undertegnet i Moskva den 6. januar. Forhandlingene ble, som komiteen vil kjenne til, ført av en delegasjon under ledelse av daværende statsråd Torp. Disse forhandlingene gikk jo for vårt vedkommende i aller første rekke ut på at vi ville sikre oss tilførsler av matkorn i så stor utstrekning som mulig. En slik tilførsel av matkorn ville bety en lettelse i vår valutasituasjon for så vidt som vi kunne kjøpe det mot levering av norske varer, mens korn ellers stort sett må betales i dollar. Dertil er matmangelen i verden så akutt at det var vanskelig å tenke seg at vi kunne sikre de nødvendige tilførsler annet steds fra, selv om vi betalte det i hard valuta. Den avtalen som ble nådd, tror jeg man har lov til å si er meget tilfredsstillende. Den omfatter leveranse av 100 000 tonn hvete og 50 000 tonn rug, og dette skal skipes i løpet av første halvår og betales til verdensmarkedets priser. Ved at det er oppnådd at det skal skipes i første halvår, vil disse leveransene praktisk talt sikre brødkorn for landet fram til neste høst kommer på markedet. Verdien av disse leveransene, altså de 100 000 tonn hvete og 50 000 tonn rug, er etter verdensmarkedets priser ca. 105 millioner kroner. Og disse kornleveransene utgjør over 90 pst. av den samlede russiske eksport til oss i året 1948.

Resten av det som står på varelisten - altså snaue 10 pst. - omfatter blant annet som de viktigste poster 40 000 tonn råfosfat til superfosfatfabrikkene, manganmalm, krommalm, glyserin, asbest og enkelte andre viktige råvarer. Dessuten sikrer avtalen oss import av 10 000 tonn glaubersalt til sulfatselluloseindustrien. Det har vi forgjeves forsøkt å sikre oss annetstedsfra, men vi fikk det altså nå på Russlandsavtalen. Det er en utpreget mangelvare. Og det er kanskje av en viss interesse å nevne at den svenske handelsdelegasjon som var samtidig med vår i Moskva, satte

Den utvidede utenriks- og konstitusjonskomite

Møte torsdag 29. januar 1948 kl. 9

svært meget inn på å sikre seg betydelige kvanta av glaubersalt til den svenske sulfatselluloseindustri, men ikke oppnådde å sikre seg det.

På den ene side sikrer altså avtalen oss en rekke varer, først og fremst korn, men også andre ting som vi har meget stor bruk for; på den annen side tvinger avtalen oss ikke til å ta imot noen varer som vi ikke selv hadde uttrykt ønske om å ta imot. Og det er ganske enestående, kan jeg nesten si, at en ikke under forhandling om en varebytteavtale blir påtvunget varer som en helst vil unngå å ta imot. Akkurat for øyeblikket har vi gående en forhandling med hollenderne, og nettopp fordi de vil ha oss til å kjøpe ting som vi meget vanskelig kan ta, står de forhandlinger akkurat i disse dagene på bristepunktet. I Moskva var det ikke tale om noe slikt, det var nesten sånn at vår delegasjon kunne legge fram sine ønskelister og fikk dem akseptert uten vesentlige endringer.

Når det gjelder de norske leveransene som skal dekke den planlagte import, er de viktigste poster ca. 30 000 tonn salt og frossen sild, 20 000 tonn herdet hvalfett, 1 500 tonn medisintran, 25 000 tonn svovelkis, 240 000 tonn molybdenkonsentrat og slipematerialer for 1,2 millioner kroner. Dessuten skal det leveres 3 000 tonn aluminium, som svarer til det kvantum Årdals Verk vil få til disposisjon i år, og 1 000 tonn cellull.

Den samlede verdi av disse norske leveranser etter de kvanta som her er satt opp, utgjør tilsammen om lag 95 millioner kroner. Det vil, hvis det ikke oppnåes noen økede leveranser fra Norge utover det som foreløpig er fastsatt i listene, kunne oppstå en saldo i norsk disfavour på omkring 20 millioner kroner. Ifølge den betalingsavtale som vi inngikk med Sovjet-Samveldet i 1946, kan Sovjet forlange dette overskudd utlignet ved overføring av dollar. Norge fikk i fjor, da overskuddet gikk den andre veien, overført for ca. 20 millioner kroner i dollar fra Sovjet-Samveldet, så sett over en to-års periode vil det eventuelt bety at vi betaler tilbake de 20 millioner kr. i dollar som vi fikk i fjor. Men det har vært sagt fra russisk side, at man er i Russland interessert i å undersøke mulighetene for ytterligere økning av norske leveranser, og vi for vår del er interessert i å få til en slik økning. Det gjelder bl.a. svovlkisen, hvor det viser seg at produksjonskapasiteten og det som ligger på lager, er noe rommeligere enn det var regnet med da vi forhandlet derborte. Det vil derfor komme til å bli tatt opp forhandlinger for å få øket den posten. Og det kan være visse andre poster hvor det er muligheter for å øke den norske eksport for derved å få ned den differansen som eventuelt blir å overføre i dollar.

Dessuten nevnte utenriks-handelsminister Mikojan under forhandlingene i Moskva at det kunne nok være muligheter for også å diskutere en erstatning av dollaroverføringen med overføring av en eller annen europeisk valuta, - han nevnte som eksempel belgiske francs - som forøvrig i øyeblikket er

like vanskelig for oss som dollar -, og han nevnte svenske kroner, som kanskje ikke er fullt så vanskelig. Men det som ville ha størst interesse for oss, sett i sammenheng med valutasituasjonen, er naturligvis at vi kunne få et øket eksportkvantum fra norsk side, slik at denne differansen ble redusert til det minst mulige.

Det er en faktor der som det vel også er riktig å gjøre oppmerksom på. Siden vi har bedt om, og fått tilsagn om, at kornleveransen så vidt mulig skal fullføres i første halvår, mens tyngden av våre leveranser først vil komme i annet halvår, vil det i løpet av første halvår kunne oppstå et betydelig større tilgodehavende enn de 20 millioner som russerne etter betalingsavtalen vil kunne forlange overført. Men det vil vi da få igjen ved at det oppstår en balanse den andre veien når tyngden av våre leveranser kommer inn på høstparten. Imidlertid tror jeg nok det vil være muligheter for å forhandle om en modus som reduserer presset noe på våre valutatilganger i forhold til det som avtalens ordlyd egentlig tilsier.

Jeg tror det er verd å understreke at disse forhandlinger ble ført i en atmosfære av utpreget goodwill, en atmosfære som også har preget forhandlingene i vår grensedelegasjon om oppmerking av grensen. Det er verd å understreke, fordi det er en positiv tilgang for oss i den internasjonale situasjon for øyeblikket som vi skal sette meget inn på å bevare ved at vi viser en så korrekt og vennskapelig holdning som det overhodet er mulig når vi forhandler med Sovjet-Samveldet.

Jeg tror jeg kan innskrenke meg til dette når det gjelder varebytteavtalen. Skulle det være noen som har spørsmål å stille, er jo delegasjonens formann her, og jeg vil også gjerne stå til disposisjon hvis det gjelder opplysninger jeg kan gi.

Formannen: Jeg vil takke utenriksministeren for den utredning komiteen har fått om handelsavtalen. Det var et par av komiteens medlemmer som ba om å få denne redegjørelse, det var grunnen til at jeg ba utenriksministeren om en redegjørelse om avtalen her i dag. Forholdet er vel at vi senere får denne sak som særskilt melding til Stortinget, eller hvordan blir det?

Statsråd Lange: Denne, som de andre handelsavtaler, kommer i alle tilfelle i traktatforelegget. Men jeg er ikke helt på det rene med om vi også skal få den fram som egen sak, for vi pleier jo ikke forelegge hver eneste handelsavtale som særskilt sak for Stortinget. Den kommer i traktatforelegget fra oss.

Formannen: Men vi kan kanskje si at saken senere i en eller annen form vil komme til behandling i Stortinget?

Statsråd Lange: Det gjør den.

Sundt: Det var bare et enkelt spørsmål: I hvilken utstrekning er dette konfidensielt? Jeg spør fordi det under trontaledebatten kan komme bemerkninger om den alminnelige forsyningssituasjon og andre ting. Den blotte kjensgjerning at vi får f.eks. korn nok til å dekke forsyningene fram til neste høst, er jo i og for seg en meget betydningsfull omstendighet. Er det tillatt i tilfelle å opplyse om det i Stortinget, hvis spørsmålet blir aktuelt?

Formannen: Kanskje utenriksministeren vil svare på det?

Statsråd Lange: Jo, jeg kan ikke skjønne at det kan være noe i veien for det. Statsråd Torp redegjorde i Kringkastingen for hovedtrekkene i denne avtalen, og det faktum at vi får dekket en betydelig del av vår kornforsyning, er det ingen ting i veien for å omtale offentlig. Vi har ikke direkte offentliggjort detaljene i listene, men hovedtrekkene i avtalen er allerede offentliggjort.

Konrad Knudsen: Det var bare i anledning av det som ble nevnt om man skulle få dette som særskilt melding til Stortinget. Er ikke dette en normal handelsavtale som alle andre handelsavtaler? Jeg synes det ville se eiendommelig ut om man skulle lage noen egen sak av denne mer enn av andre handelsavtaler. Den er jo ganske normal. Det ville bare vekke en viss oppsikt dersom man skulle ha dette som en egen sak.

Formannen: Det vil jo senere bli overveiet. Er det flere som ønsker å uttale seg, eller som har spørsmål til utenriksministeren i forbindelse med denne sak? - Jeg vet ikke om hr. Torp skulle ha noe å si?

Torp: Jeg har ikke noe å tilføye til det utenriksministeren har sagt. Avtalen er selvfølgelig fullt offentlig; den har, som utenriksministeren sa, vært bekjentgjort før i Kringkastingen, og det er selvfølgelig ingen ting i veien for at man bruker de tall som her er gitt, hvor man enn måtte ønske det.

En annen sak, som vel kan være av en viss betydning, er den rent forsyningsmessige side som knytter seg til denne avtale i og for seg. Men nå skal vi være litt varsomme med å fortelle at vi har det så svært godt, at vi greier oss selv fram til neste høst, selv om det er sant. Jeg synes ikke man skal understreke det altfor sterkt i trontaledebatten.

Det kunne kanskje være ting av interesse i denne forbindelse, men det er gitt de opplysninger som kan gis. Jeg vil imidlertid gjerne understreke at atmosfæren var slik som utenriksministeren sa. Men det er ett punkt hvor jeg selv ikke var så fornøyd, det var når det gjaldt spørsmålet om frossenfisken. Der hadde jeg håpet at en skulle kunne ha fått noe med på avtalen. Det lot seg imidlertid ikke gjøre. Men

avtalen åpner jo full adgang for oss til å føre forhandlinger om de spørsmålene senere, og jeg mener at det er av all mulig interesse om det snarest mulig kunne bli tatt opp forhandlinger, både for å kunne utfylle den differansen som er i leveransene, og også for å oppnå å få et marked for frossenfisken, ikke minst i Sovjet-Unionen. Når det ikke lot seg gjøre under disse forhandlinger, var det først og fremst fordi de hadde forhandlet med Island om samme spørsmål, og islenderne hadde koblet frossenfisken sammen med sildeoljen, som var svært viktig for Sovjet-Unionen å få. Den linjen ville vi fra norsk synspunkt ikke gå inn på.

Det annet som selvfølgelig spiller en dominerende rolle når det gjelder frossenfisken, er det at det trenges et hjemlig apparat. Det er ikke bare det at de må ha fryserier og lagerplasser til å ta imot på det sted fisken kommer inn, men det må også forutsettes en viss organisasjon fra detaljomsetningens side. Vi mangler det jo selv i vårt eget land, så det er en oppgave for oss å søke å løse, men de mangler det i enda høyere grad i Sovjet-Unionen. Og det sier seg selv at hvis man ikke har det apparatet klart, vil dette med frossenfisken tape noe av sin idé. Det var de to grunner - kanskje den siste var den sterkeste - som gjorde at man ikke fikk i stand noen leveranse av fisk i forbindelse med den avtale som ble inngått. Men jeg vil understreke på ny, at det forekommer meg at vil en arbeide opp et marked for denne vare, må man også være oppmerksom på de rent praktiske forhold som må være løst før man kan komme inn på markedet.

Formannen: Det kunne kanskje være et par spørsmål å stille. Utenriksministeren sa at vi ble ikke på noen måte påtvunget noen varer som vi ikke ønsket, og det er jo en stor ting. Det kunne kanskje være av interesse å få vite sånn rent i sin alminnelighet om det var noen vanskeligheter. Altså, situasjonen er nå den at vi kan komme i en deficit på ca. 20 millioner kroner. Det kunne kanskje være av interesse å vite om det skyldes at vi ikke har varer, ikke har eksport til Russland, eller omvår eksport kanskje ligger slik an at den ikke passer for russerne. Det var det ene punkt.

Hr. Torp var litt inne på frossenfisken, og det var meget interessant å høre om det. Men vi har jo også en rekke forskjellige varer som det kunne være spørsmål om når det gjelder vår handelsforbindelse med Russland.

Og så et annet spørsmål. Det spiller jo ikke noe inn sålenge man har byttehandel, men det ble nevnt priser her, så vidt jeg oppfattet. Det kunne være av interesse å få opplyst hvordan disse prisene står. Er det verdensmarkedets priser? Det var verdensmarkedets priser forsåvidt angikk kornleveransene, men de andre ting vi mottar, er de dyrere enn verdensmarkedets priser? Og hvordan er det med det som vi selv skiper, - hvilke priser vil vi komme til å få?

Torp: Utenriksministeren vinket på meg om jeg ville svare, og det skal jeg så gjerne gjøre. Når det gjelder disse

avtaler, er det jo en rammeavtale vi forhandler om, det vil si at vi ikke går inn på prisene på de forskjellige varer. Vi har hatt ett utgangspunkt i alle våre forhandlinger, og det er at avtalen skal skje på basis av verdensmarkedets priser. Nå kan en jo mange ganger være sterkt i tvil om: Hva er verdensmarkedets pris? Hvis vi tenker på korn og ser på f.eks. Argentina, vet vi jo at prisene der stadig springer opp og i det hele tatt skifter nokså ofte. De skifter ofte regjeringer i slike land, og vi kan som regel gå ut fra at er det skifte i en regjering eller en regjerings stilling eller en statsråds stilling, innebærer det at prisene går opp, og de går fra sine kontrakter. Så vi var enige om at slike verdensmarkedspriser kunne det ikke være tale om, det var de vanlige, ordinære priser i land som f.eks. Canada eller U.S.A. som måtte danne basis for våre forhandlinger. Disse forhandlinger føres imidlertid f.eks. for korns vedkommende av Kornforretningen, for sildens vedkommende av dem som eksporterer silden, og det er på grunnlag av de forhandlinger at prisene blir fastsatt. Vi er ikke forpliktet til å levere hvis de ikke kan oppnå enighet om prisene, så det vi gjør i en slik avtale, er bare å lage en ramme, hvor vi forplikter oss til, hvis man kan oppnå enighet mellom mottager og leverandør om priser og andre forhold, å gi lisensene enten det er til eksport eller import.

Formannen: Forhandlingene mellom eksportører og importører vil altså kun dreie seg om fastsettelse av priser?

Torp: Intet annet enn fastsettelse av prisene - opp til det kvantum som er fastsatt i avtalen.

Til det annet spørsmål, som gjaldt om vi har varer, vil jeg si at vi har selvfølgelig varer som kan dekke den differansen, men det er i alt vesentlig dollarvarer. Da vi reiste til Moskva, hadde vi fullmakt til, hvis det viste seg nødvendig, å gå opp til en leveranse av 30 000 tonn herdet fett, og hvis vi går opp til en leveranse av 30 000 tonn herdet fett, kan vi selvfølgelig dekke denne differansen. Vi gikk ikke høyere opp enn til 20 000, idet herdet fett jo er den vare som det er lettest for oss å handle med også i andre land, og vi kom til enighet på de 20 000. Men hvis vi vil bruke dem senere i år, vil vi jo på den måte kunne dekke differansen. Men enten vi bruker herdet fett eller vi bruker dollars, kan i grunnen komme ut på ett.

Utenriksminister Lange: Jeg vil gjerne, forat det ikke skal stå noen feil i det stenografiske referat, gjøre oppmerksom på at det er 20 mill. kr i dollar, det er ikke 20 mill. doll. det kan bli spørsmål om. Det er en differanse på 20 mill. kr. som kan forlanges overført i dollar.

Formannen: Flere har ikke nå ønsket å uttale seg i anledning av denne sak, og vi kan kanskje da gå over til

neste sak som utenriksministeren vil redegjøre for her i dag, og jeg vil gi ordet til utenriksministeren.

Utenriksminister Lange: Det neste jeg gjerne vil nevne, er bare til orientering. - Vi fikk for noen uker siden, som det forøvrig vil være kjent fra avisene, en innbydelse fra den jugoslaviske regjering, som innbød oss - og i noten ble det sagt andre IARA-land som ikke selv er blant de ledende okkupasjonsmakter i Tyskland - til en konferanse som, het det videre i noten, etter forhåndsforståelse med den belgiske regjering skulle holdes i Bryssel. Man skulle på konferansen drøfte spørsmålet om disse land, som selv ikke hadde noe med den økonomiske administrasjon av Vestsonene å gjøre, skulle rette en fellesthenvendelse til disse okkupasjonsmaktene i erstatningsspørsmålet, med sikte på å få øket den samlede erstatningsmassen betydelig utover det som nå er fastsatt gjennom den britisk-amerikanske avtalen først og fremst, som fastsetter nivået for erstatningene, av fabrikklegg spesielt, i Tyskland.

Vi syntes først det var nødvendig å få bragt på det rene *hvem* det var som var innbudt til denne konferansen. Det ble sagt at det skulle være alle IARA-landene, men ved nærmere undersøkelse viste det seg at det var alle IARA-land utenom stormaktene med ett unntak, idet Hellas ikke var innbudt.

Det annet som ble bragt på det rene, var at der *ikke* var noen forhåndsforståelse med den belgiske regjering om at konferansen skulle holdes i Bryssel, men at den belgiske regjering var blitt meget forbauset over at den jugoslaviske regjering hadde innbudt til en konferanse i Bryssel uten at den belgiske regjering visste om at det ble innbudt til konferanse på belgisk område, hva som jo er stikk i strid med all kutyme.

Vi har også forsøkt å undersøke litt om hvilken virkning en kunne vente av et møte av den art, med hensyn til det formål som vi er interessert i å oppnå, nemlig at erstatningsmassen blir så stor som mulig. Og alle de undersøkelser vi har foretatt, både hos de andre innbudte regjeringer og i selve IARA's sekretariat, går entydig i den retning at der er ingen som venter at det formål vil bli fremmet ved en konferanse på dette grunnlag. Regjeringen har derfor besluttet å meddele den jugoslaviske regjering at vi dessverre ikke ser oss i stand til å være med i en slik konferanse.

Strand Johansen: Jeg vil gjerne få anledning til å komme tilbake til dette senere etterat jeg har kunnet sette meg inn i de dokumenter som, hvis jeg ikke tar feil, ble lagt fram fra Norges side om fredsavtalen med Tyskland og de norske krav som der er reist. Så vidt jeg forstår, har den senere tid ført til at de krav som Norge reiste og den del som Norge fikk tildelt opprinnelig, blir betydelig nedsatt ved den ordning som nå er truffet, og at vi av den grunn har interesse av på en eller annen måte å få fram de opprinnelige

krav som var stillet. Men jeg ville gjerne, før vi kommer nærmer inn på dette, få lov til å lese gjennom de dokumenter som er forelagt for Stortinget om denne sak.

Utenriksminister Lange: Ja, det er riktig at vi, som jeg sa, innenfor IARA har arbeidet for den linjen at erstatningsmassen skulle bli så stor som det er mulig og forsvarlig, bl.a. av den grunn at vi for øyeblikket i noen grad har en «overdraft» i den forstand at vi har fått, dels på skipserstatninger og dels på andre erstatninger, mer enn det etter det som er fastsatt i øyeblikket, egentlig faller på vår part, så vi kan komme i den situasjon å måtte betale noe for noe av det som vi har fått. Derfor er vi interessert i å få øket den samlede erstatningsmasse. Men man må jo, når man vil oppnå et resultat, vurdere metoden til å oppnå dette resultat, og vi er etter beste skjønn og grundig overveielse kommet til at vi ved dette forsøk sannsynligvis ville oppnå det stikk motsatte av det som er tilsiktet, fordi reaksjonen ville bli ytterst lite velvillig fra okkupasjonsmaktens side. Derfor har vi funnet at det ikke tjener dette formål som vi fremdeles har, å delta i den konferansen.

Formannen: Det ser ikke ut til at det er andre spørsmål eller uttalelser fra komiteens medlemmer idag, og hvis så er tilfelle, kan vi gå over til neste sak som utenriksministeren vil redegjøre for.

Statsråd Lange: Neste sak, er jeg redd, blir et adskillig lenger kapittel enn de to som vi har hatt fremme hittil, idet jeg gjerne vil forsøke å gi en orientering om det som er skjedd i relasjon til den såkalte Marshall-plan siden jeg sist ga en samlet oversikt for Stortinget den 28. oktober i fjor. Siden har jo denne sak vært kort omtalt her i komiteen, og også kort omtalt i hemmelig møte i Stortinget den 11. desember. Men jeg vil gjerne gå tilbake til den 28. oktober i fjor, fordi det var siste noenlunde sammenhengende fremstilling jeg hadde høve til å gi.

På det tidspunkt arbeidet en delegasjon fra de 16 lands Paris-konferanse i Washington med å forklare og forsvare Paris-rapportens tall og vurderinger overfor den amerikanske administrasjon, som på sin side holdt på å forberede det forslag den ville legge fram for Kongressen om hjelp til Europa. Den delegasjonen var Paris-konferansens eksekutivkomite, og vår representant i det arbeidet var handelsråd Colbjørnsen ved ambassaden i Washington. Dette arbeidet i Washington, altså konferansene mellom Paris-konferansens delegasjon og den amerikanske administrasjons, først og fremst da State Department's folk ble avsluttet den 8. november, og resultatet var at Paris-planen i det store og hele ble lagt til grunn for den amerikanske regjeringens forslag, som fikk det navn som siden er blitt det offisielle, European Recovery Program. De eneste endringer av noen betydning forekom på to punkter. Den ene var at for visse

varer som det er særlig mangel på, nemlig hvete, olje og stål, ble Paris-planens tall revidert noe nedover, fordi det ble vurdert slik på grunnlag av undersøkelser som var satt i gang på amerikansk side gjennom de tre komiteene der, at Paris-planens tall var for optimistiske i forhold til hva det var faktisk mulig å levere. Det annet punkt hvor det ble foretatt en viss reduksjon, var i programmet for gjenreising av handelsflåten i de deltagende europeiske land, hvor det igjen under hensyntagen til særlig knappheten på stål, fra amerikansk side ble hevdet at når det fantes så meget opplagt tonnasje enda som det faktisk gjør i De Forente Stater, måtte det være rimelig å sette noe av denne opplagte tonnasje - det ble senere nærmere fiksert til 300 skip - inn i transporten av disse varene som skulle komme til Europa under Marshall-planen eller under E.R.P. Det kunne da enten gjøres på den måten at disse båtene ble leiet ut på Bare-Boat-basis eller det kunne også bli spørsmål om å selge en del av disse båtene til noen av de europeiske land.

Mens arbeidet pågikk med på denne måten å fastlegge den amerikanske regjeringens forslag, utviklet jo stillingen i en del av de europeiske deltagerland seg i en temmelig katastrofal retning. Det gjaldt Italia, Frankrike og Østerrike. Som det vil være kjent av alle komiteens medlemmer, ble det - før selve den samlede plan for hele perioden på 4 ¼ år, som hjelpeplanen nå skal omfatte - for Kongressen fremlagt et forslag om en såkalt «stop-gap-hjelp», altså en spesiell hjelp til disse tre land, for å stoppe hullene inntil den store hjelpeplanen kunne komme til å virke. Denne «stop-gap-hjelp» har ingen direkte interesse for oss, og jeg synes derfor ikke det er nødvendig å ta opp komiteens tid med en nærmere omtale av den.

Det som har interesse for oss, er selve den amerikanske planen, slik den nå foreligger som regjeringens E.R.P. (European Recovery Program). Jeg vil understreke at ennå vet vi ikke hvilken skjebne denne regjeringens plan vil få i Kongressen. Planen er under behandling i komiteene i Kongressen, og hva resultatet av den behandling vil bli, kan man ha sine meninger om, man kan gjøre sine gjetninger om det, men noe sikkert vet man foreløpig ikke. Det som vi har å holde oss til, er det som er fremlagt av regjeringen, og de kommentarer som er knyttet til planen fra ansvarlig regjeringshold. Dette regjeringens standpunkt ble fremlagt i budskapet fra president Truman til den amerikanske kongress den 19. desember 1947, og det ble videre kommentert, særlig for visse sidens vedkommende, av utenriksminister Marshall i hans redegjørelse i Senatets utenrikskomite den 8. januar i år.

Jeg tror den beste måten å få tak i hvordan den amerikanske regjering ser på de problemer som reiser seg i forbindelse med denne planen, er at jeg gir et resymé av disse to grunnleggende dokumenter.

Presidenten og utenriksministeren tar begge sitt utgangspunkt i De Forente Staters alminnelige

fredsbestrebelse. De fastslår at det alltid har ligget det amerikanske folk på hjertet å skape slike forhold i verden som kan sikre en varig fred. De Forente Stater har derfor sluttet seg til og støttet F.N. av all sin kraft, og de har innenfor F.N. gått inn for en nedrustning. De Forente Stater har endog gått så langt som til å tilby å stille atomvåpenet under internasjonal kontroll. I fredens interesse har De Forente Stater satt seg i spissen for arbeidet for å fremme gjenreisningen innen industri, jordbruk og handel. Dertil har De Forente Stater siden krigen sluttet ytet over 15 milliarder dollars som gave eller som lån til hjelp og gjenreisningsformål.

Etter å ha fastslått dette går presidenten og utenriksministeren over til å fastslå at Europa som følge av krigen ble materielt ødelagt og økonomisk lammet. I de første 1 ½ år etter krigens slutt greide folkene i Vest-Europa ved egne anstrengelser og ved hjelp fra De Forente Stater, å arbeide seg ut av det verste uføret. Så sent som i begynnelsen av 1947 hadde de imidlertid ennå ikke nådd fram til økonomisk gjenreising, og den kalde vinter i de første måneder av 1947, som ble etterfulgt av oversvømmelser utpå vårparten og en intens tørke over praktisk talt hele Vest-Europa den etterfølgende sommer, resulterte i et sterkt tilbakeslag for Vest-Europa.

Dette er for så vidt et kort resymé av det som sto i Paris-rapporten om årsakene til at situasjonen er blitt så vanskelig.

Det pekes i begge disse dokumenter på at De Forente Stater har sterk interesse av å hjelpe Vest-Europa på fote igjen. For det første har det amerikanske folk stor sympati for folkene i denne del av verden, og vil gjerne rekke dem en hjelpende hånd av den grunn. De Forente Stater er imidlertid også av økonomiske grunner interessert i å hjelpe til med Europas gjenreising. Et økonomisk knekket Europa vil ha en skadelig innvirkning på De Forente Staters økonomi. Og den tredje, og kanskje viktigste, grunn til at Amerika er så interessert i europeisk gjenreising, er faren for en totalitær politisk utvikling i Vest-Europa, hvis de økonomiske forhold i Europa blir kaotiske. En slik utvikling ville bety en alvorlig trussel mot De Forente Staters nasjonale sikkerhet og ville nødvendiggjøre tiltak mange ganger kostbarere enn gjennomføringen av en plan som går ut på å hindre denne utvikling ved å bringe Europa økonomisk og materielt på fote.

President Truman resymerer så i sitt budskap utviklingen fra utenriksminister Marshalls Harvard-tale den 5. juni 1947 og fram til det tidspunkt hvor Paris-rapporten ble oversendt til De Forente Stater i slutten av september. Han redegjør så videre for hvordan den amerikanske regjering har tatt Paris-rapporten opp til samvittighetsfull undersøkelse, og hele det kompleks av problemer som reiser seg, har vært gjort til gjenstand for omfattende undersøkelser og overveielser. En rekke komiteer har meget omhyggelig gjennomgått forholdet

mellom Europas behov og Amerikas muligheter for å kunne levere.

Den amerikanske regjering forutsetter at de europeiske land hver for seg og i fellesskap anstrenger seg til det ytterste for å hjelpe seg selv. De Forente Stater forutsetter også at andre land - de tenker da på land som Canada - vil gi Europa den hjelp de kan, og at Europa dessuten kan få hjelp fra visse internasjonale institusjoner, særlig den Internasjonale Bank. Den amerikanske regjering er imidlertid klar over at bare De Forente Stater kan skaffe tilveie det meste av den hjelp som Europa trenger i løpet av de kommende 4 ¼ år, som er den periode som er fastsatt, fra 1. april i år til 1. juli 1952.

Det heter så videre i president Trumans budskap av 19. desember, at situasjonen har forandret seg betydelig siden rapporten fra de 16 land ble fullført i slutten av september. Det har således funnet sted en fortsatt prisstigning i De Forente Stater og i andre land hvor Europa foretar innkjøp, den alvorlige tørke i Europa har fortsatt, og Sovjet-Samveldet og de kommunistiske partier har gått til en bredt anlagt offensiv mot hjelpeplanen. Det har på den annen side også vært visse forandringer til det bedre. Således er kullproduksjonen i Ruhr-distriktet og kullproduksjonen i Stor-Britannia øket betraktelig i den siste del av året som gikk.

Etter å ha tatt alle disse forhold med i betraktning finner den amerikanske regjering det nødvendig å legge fram for Kongressen et forslag om et omfattende program for europeisk gjenreising.

Dette program er basert på forventningen om at europeisk gjenreisning med den foreslåtte hjelp i løpet av 4 ¼ år vil være nådd så langt at Europa ved utløpet av dette tidsrom kan klare seg selv på et sunt økonomisk grunnlag.

Det fremheves overfor Kongressen at tiden er kostbar og at den midlertidige hjelpelov som Kongressen vedtok i desember, bare var ment som et «stop-gap-tiltak» for å dekke tiden til 1. april 1948. Hvis ikke planen kan settes ut i livet 1. april i år eller like etter, vil det utvilsomt bli en alvorlig svikt i noen av de grunnleggende vilkår som hele planen bygger på. Regjeringen foreslår derfor at Kongressen nå godtar programmet for hele dets varighet, men regjeringen anmoder ikke på det nåværende tidspunkt om bevilgninger for mer enn de 15 første måneder.

Den hjelp som det regnes med at de deltagende europeiske land vil trenge fra De Forente Stater i de første 15 måneder, fra 1. april 1948 til 30. juni 1949, anslåes av den amerikanske regjering til 6.8 milliarder dollars. Den har da regnet med de forskjellige prisvarianter, og dette tall, 6.8 milliarder, er det midlere tall mellom det gunstigste og det ugunstigste alternativ som det er regnet med i planen. Med forbehold for alle de usikre faktorer som naturligvis er til stede i en så pass lang periode som det her dreier seg om, antar den amerikanske regjering at det vil være nødvendig med

en bevilgning på ca. 10.2 milliarder dollars for de siste 3 år. Altså en samlet sum på 17 milliarder dollars, som er den som er nevnt i avisene.

En heldig gjennomføring av hjelpeprogrammet vil gjøre det mulig å heve Europas levestandard og på samme tid øke den europeiske produksjonskapasitet. Både president Truman og utenriksminister Marshall understreker at det er vesentlig at hjelpen er tilstrekkelig, og fremhever at en utilstrekkelig hjelp bare vil være sløseri med gode dollars. Hensikten med hjelpen skal være en virkelig gjenreisning av Europa, virkelig å sette Europa i stand til å bli selvhjulpent, og ikke bare en foreløpig hjelp mot nød og savn. Det henstilles derfor alvorlig at det beløp som er foreslått, må bli bevilget uten beskjæring, idet det er basert på en helt nøktern vurdering av Europas minimumsbehov.

Den amerikanske regjering anbefaler at hjelpen fra De Forente Stater blir gitt delvis i form av gaver og delvis i form av lån. Hvor meget som skal gis som gaver og hvor meget som lån vil først og fremst være avhengig av hvert enkelt lands evne til å betale tilbake og også av hvilken virkning en øket internasjonal gjeld vil ha på gjenreisningsarbeidet i det enkelte land. Ingen gave, blir det fremhevet, skal gis til land som er i stand til å betale kontant for all import eller som kan regnes med å bli i stand til å tilbakebetale lån.

Hjelpeprogrammet forutsetter at Europas finansielle behov etter hvert i stigende grad vil kunne dekkes ved dollarlån fra den Internasjonale Bank og ved privat finansiering.

Hjelpeprogrammet, blir det videre fremhevet, vil utvilsomt medføre en byrde for det amerikanske folk. Denne byrde vil imidlertid ikke bli større enn at man med en del resignasjon vil kunne bære den. Tross alt utgjør de summer det dreier seg om, ikke mer enn ca. 5 pst. av hva den siste krig kostet De Forente Stater, og de utgjør mindre enn 3 pst. av De Forente Staters nasjonalinntekt i løpet av den tid programmet gjelder for. Særlig utenriksminister Marshall fremhever at omkostningene ved dette program må ses i forhold til det store mål på den ene siden og den mulige pris for andre alternativer på den andre siden.

Når det gjelder de vilkår som det fra amerikansk side vil bli stillet for hjelpen, tar utenriksminister Marshall i sin erklæring uttrykkelig avstand fra tanken om å stille politiske betingelser. Marshall understreker at De Forente Stater på mange måter har erklært at amerikansk hjelp ikke vil bli brukt til innblanding i de deltagende nasjoners suverene rettigheter. Det må derfor ikke knyttes betingelser til hjelpen som i virkeligheten ville ødelegge hele den moralske rettferdiggjørelse av denne. Marshall peker på at det dreier seg om forhandlinger med demokratiske regjeringer. De demokratiske regjeringer står ansvarlige overfor sine folk, og man kan derfor ikke vente at noen slik regjering vil

påta seg forpliktelser eller akseptere vilkår som ikke er i samsvar med folkets nasjonalfølelse.

Derimot fremhever både Truman og Marshall som en meget viktig ting at De Forente Stater må sikre seg at hjelpen blir brukt slik at den virkelige hensikt med den blir oppnådd, nemlig slik at amerikanske varer og amerikanske dollars mest mulig effektivt bidrar til en europeisk gjenreisning. I tillegg til den fellesavtale som de deltagende land har inngått seg imellom om individuelt og i fellesskap å anstrenge seg til det ytterste for gjenreisningen, vil det være nødvendig at hvert land som mottar hjelp, slutter en tosidig avtale med De Forente Stater, hvori den alminnelige forpliktelse overfor de andre deltagende land blir bekreftet, og hvori dessuten vedkommende land forplikter seg til visse forholdsregler, hvis da ikke disse foreslåtte forholdsregler ikke skulle passe for vedkommende land, blir det sagt.

Disse forholdsregler blir satt opp punktvis. Punkt 1 tilplikter

«å gjøre alt for å øke industriproduksjonen og landbruksproduksjonen i den hensikt å sette det deltagende land i stand til å bli uavhengig av unormal økonomisk hjelp utenfra.»

Punkt 2 går ut på at en skal

«ta finansielle og pengemessige forholdsregler som er nødvendige for å stabilisere valutaen, etablere eller opprettholde en tilbørlig kurs og rent i alminnelighet å gjenopprette eller opprettholde tilliten til landets pengesystem.»

Punkt 3 hevder at en skal

«samarbeide med andre deltagende land om å redusere stengsler for handelen mellom det selv og andre land, og å stimulere en økende utveksling av varer og tjenester (ytelser).»

Punkt 4: En skal

«utnytte effektivt det deltagende lands ressurser innenfor rammen av et felles program for europeisk gjenreisning, og ta de nødvendige skritt til å sikre bruken av alle varer og ytelser som man får gjennom De Forente Stater, i den økonomiske gjenreisnings interesse.»

Punkt 5: En skal

«stimulere produksjonen av nærmere bestemte varer som man senere blir enig om, og lette adgangen for De Forente Stater til å skaffe seg slike råvarer for lagringsformål av den produksjon som overstiger et rimelig hjemmeforbruk, og de kvanta av disse varer som vedkommende produsentland trenger for sin eksport.»

Punkt 6: En skal

«sette inn på en særskilt konto beløp i den lokale valuta som svarer til den hjelp som blir gitt i form av gaver. Disse beløp skal brukes utelukkende til de formål som de to regjeringer blir enige om.»

Punkt 7:

«Å offentliggjøre hjemme og å utstyre De Forente Stater med de nødvendige opplysninger om bruken av hjelpen og hvilken fremgang som er gjort som følge av overenskomster med andre land og med De Forente Stater. De Forente Stater vil selvfølgelig forbeholde seg retten til å bestemme om hjelpen til et land skal fortsette hvis det ikke er gjort effektiv bruk av den.»

Så er det endelig dette med skipsfartsproblemene i Trumans budskap. De Forente Staters interesser vil etter den amerikanske regjeringens mening være best tjent ved at man tillater salg eller foreløpig overdragelse til de europeiske land av noen av våre handelsskip som ble bygd under krigen. På grunn av stålmangelen i verden bør salg eller foreløpig overdragelse av skip koples sammen med en reduksjon eller utsettelse av de deltakende lands skipsbygningsplaner. Disse ordninger bør være i samsvar med landets behov - på lang sikt - for handelsskip og bør være i overensstemmelse med våre planer på lang sikt om å opprettholde en tilstrekkelig handelsflåte og skipsbygningsindustri i De Forente Stater. Å gjøre disse skip tilgjengelige for de europeiske land vil betraktelig redusere omkostningene ved De Forente Staters hjelp, både ved senkning av fraktomkostninger og ved reduisering av materialer som det er mangel på, til nye skipsbygninger på den annen side av Atlanterhavet.

Om disse tingene foregår det for øyeblikket særskilte forhandlinger, eller har det inntil i går foregått særskilte forhandlinger, hvor vi har vært representert. Vi har ennå ikke fått resultatet av det.

I den amerikanske regjeringens plan, slik den ble fremlagt av president Truman, foreslås det så opprettet et helt nytt amerikansk regjeringsorgan, The Economic Cooperation Administration, altså den økonomiske samarbeidsorganisasjon, til å administrere gjenreisningsprogrammet. I spissen for denne administrasjon foreslås det stillet en sjefsadministrator som skal utnevnes av presidenten og stå ansvarlig fullt ut overfor ham. Presidentens utnevning av sjefsadministratoren skal godkjennes av Senatet.

Det fremheves videre at denne administrator må arbeide i den nærmeste kontakt med det amerikanske utenriksdepartement. Det er jo - som en vil vite fra pressen - et av de punktene hvor vanskeligheten i Kongressen sikkert er størst, nemlig hvilken form en skal gi dette administrasjonsorganet, idet Kongressen med sitt republikanske flertall ikke er noe særlig tilbøyelig til å legge hele denne myndighet i hendene på en demokratisk administrator. Hvordan den dragkamp som foregår om den side av saken, vil løpe av, er det ennå svært vanskelig å si noe bestemt om. Det er vel rimeligst å regne med at regjeringens plan ikke vil bli vedtatt uforandret, men at en der må finne fram til et kompromiss for å få noe som Kongressen kan akseptere.

Men for nå fortsatt å redegjøre for det som til i dag foreligger utformet, nemlig regjeringens plan, fremgår det av de dokumentene jeg her resymerer, at dette

administrasjonsorgans funksjoner er tenkt meget forskjelligartet. Det skal gjennomgå og bearbeide de søknader om hjelp som kommer inn fra de europeiske land. De enkelte behov skal vurderes omhyggelig på bakgrunn av De Forente Staters forsyninger og egne behov, og på bakgrunn av de ressurser som er tilgjengelige i andre land. Den økonomiske samarbeidsadministrasjon kommer videre til å måtte treffe avgjørelser om den beste måten å yte hjelp på. Den må opprettholde en stadig kontroll med hvordan hjelpen blir brukt, og med den måte som de deltakende land oppfyller sine forpliktelser på til selv å gjøre det de kan for gjenreisningen. De resultater som etter hvert viser seg, må vurderes og innberettes til presidenten, til Kongressen og til andre instanser som har med planen å gjøre.

Spørsmålet om hvordan dette nye regjeringsorgan skal stå i forhold til de bestående regjeringsorganer, blir viet ganske stor oppmerksomhet. Det står i presidentens budskap at når E.C.A.s avgjørelser berører områder som hører under andre regjeringsorganer, vil det være naturlig at det innledes samarbeid med disse organer. Når det gjelder avgjørelser som vedrører De Forente Staters utenrikspolitikk, skal administrasjonsorganet være underordnet State Departement. Ved siden av det arbeid som skal utføres av administrasjonen i De Forente Stater, må det fra amerikansk side også utføres et administrativt arbeid i Europa. Det foreslås oppnevnt en representant for De Forente Stater i Europa, som skal ha overoppsynet med alle tiltak der i forbindelse med planen. Denne representant skal ha rang av ambassadør, og være knyttet til den organisasjon som de deltakende land danner seg imellom for gjennomføringen av hjelpeprogrammet. Også De Forente Staters ambassadører i Europa vil bli trukket inn i gjenreisningsprogrammet.

I president Trumans budskap er det også tatt inn en redegjørelse for den betydning gjenreisningsprogrammet vil ha for De Forente Staters internasjonale forhold ellers. Det presiseres, at selv om gjenreisningsprogrammet tar sikte på å utnytte Vest-Tysklands store produksjonsmuligheter, vil De Forente Stater allikevel fortsatt være på vakt mot at Tyskland gjenoppstår som en militær maktfaktor.

Presidenten kommer i sitt budskap også inn på forholdet til de Øst-Europeiske land. Han beklager at disse land ikke vil eller kan delta i hjelpeprogrammet, men går imidlertid ut fra at dette ikke vil hindre at handelen mellom Øst- og Vest-Europa etter hvert vil ta seg opp igjen.

Presidenten nevner videre forholdet til de Forente Nasjoner og hevder at hensikten med det europeiske hjelpeprogram er i fullt samsvar med de prinsipper som kommer til uttrykk i de Forente Nasjoners pakt. Riktignok, fremheves det videre, vil det ikke bli mulig å sette hjelpeprogrammet ut i livet ved hjelp av de Forente Nasjoners organer, men det er forutsetningen at disse organer vil bli brukt i den utstrekning dette er mulig og hensiktsmessig.

Det fremheves videre i Presidentens budskap, at De Forente Staters sterke interesser for europeisk gjenreisning ikke betyr at De Forente Stater har mindre interesse for andre deler av verden. Det pekes i denne forbindelse på at De Forente Stater først og fremst er et medlem av den amerikanske folkefamilie, og ikke på noen måte har tenkt å svikte sine forpliktelser i denne egenskap.

Endelig peker Presidenten i sitt budskap på det faktum at store gjenreisningsoppgaver venter i Japan og China og i det Fjerne Østen forøvrig. Det er allerede ytet en meget stor hjelp av De Forente Stater til disse områder av verden.

Dette var et resymé av hovedinnholdet i Presidentens budskap, supplert med uttalelser fra utenriksminister Marshall, spesielt på det punkt som politisk sett interesserer mest, om det vil bli stillet vilkår og hvilke vilkår det eventuelt vil bli stillet til de deltakende land. Sammen med den offisielle plan i form av et lovforslag eller flere lovforslag for øvrig, med kommentarer, er det til bruk for Kongressen under behandlingen av hele komplekset blitt utarbeidet en serie med såkalte Country Studies, altså studier for hvert enkelt land, på 16 hefter, hvor vi har et hefte som heter Norge. Disse studier er den amerikanske regjeringens vurdering av det enkelte land, av dets hjelpebehov, av dets evne til selv å greie sin gjenreisning. Det inneholder da også detaljert tallene som forsøksvis - tentativt, det er uttrykkelig understreket - er satt opp for Norges vedkommende.

Endel av disse tall har vært offentliggjort i pressen, og det blir der ofte gitt inntrykk av at dette er fastlåst, at så og så meget vil der stå til disposisjon for Norge. Det blir uttrykkelig understreket fra amerikansk side, at slik er det ikke å forstå. Dette er det man kan tenke seg, men de nøyaktige varemengder vil selvfølgelig bli gjort til gjenstand for forhandlinger mellom De Forente Stater og Norge så snart den nye administrasjon er satt opp og begynner å fungere. Det står fast det som hele tiden har vært tenkt siden Pariskonferansen, at stadiene i dette vil bli, at når Kongressen har gjort sitt vedtak og har bestemt hvordan administrasjonen av hjelpen skal legges an fra amerikansk side, vil der dels bli ført forhandlinger mellom de 16 land samlet og De Forente Stater om en multilateral avtale, som den kalles, for å fastlegge visse store trekk i forholdet mellom den amerikanske administrasjon av planen og administrasjonen på europeisk side. Men dernest - og det blir det viktigste for de deltakende land - vil der bli ført tosidige forhandlinger mellom hvert av de deltakende land og den amerikanske administrator eller administrasjon av planen.

Nå holder vi på å gjennomgå disse tall, se dem i relasjon til hva vi selv har regnet med, dels i de oppgaver som ble gitt til Pariskonferansen, dels nå i Nasjonalbudsjettet for 1948 og så langt det er mulig videre fremover. Og det vil da bli meddelt den amerikanske regjering hvordan vi ser på de vurderinger som er satt opp der borte

fra. Det er et arbeid som kommer til å ta en viss tid, for det krever ganske omfattende undersøkelser, men det er satt full kraft på det nå.

Jeg tror det som kan ha interesse før en vurdering av tallene foreligger, er å peke på det som alt har vært fremhevet i pressen, den attest som en kan si at dette Country Study er for Norge, fordi det har adskillig betydning for hele vår internasjonale kredittverdighet bl.a. Da synes jeg det er grunn til å sitere konklusjonen på det avsnitt som heter: «Summary of the present situation», altså oppsummering av den øyeblikkelige situasjon i Norge. Der står det til slutt at Norge har bevart sin demokratiske, politiske og sosiale struktur og er et av de mest stabile land i etterkrigens Europa. Den norske handelsflåte kan gi et stadig økende bidrag til Europas gjenreise etter krigens ødeleggelser. Det er en meget kort oppsummering, men det er en oppsummering som jeg synes vi har grunn til å være fornøyd med.

Nå har det vært en del diskusjon i avisene om den inndeling i grupper av mottagerlandene som har vært lagt fram fra den amerikanske regjerings side. Der blir det igjen uttrykkelig presisert fra den amerikanske regjerings side, at når en i det hele tatt har gått til en gruppering av landene i forskjellige kategorier, er det etter uttrykkelig press fra Kongressen, som ville ha vurderingen i den form at man så landene i relasjon til hverandre. I denne grupperingen er det 4 kategorier. Det er de land som må ha alt som gave, det er de land som delvis må motta gaver, delvis lån. Gruppe 3 er de land som en regner med ikke behøver noen gave, men må ha lån, men som vil være i stand til å betale tilbake disse lån, og den 4. gruppe er de land som vil kunne betale kontant for alt det som leveres. Norge er plasert i kategori nr. 3, altså blant de land hvis situasjon vurderes dithen at vi skulle ikke behøve noen slags form for gave. Vi skulle ha en så sunn økonomi at det kan regnes med at vi kunne bli i stand til å betale tilbake lån som blir gitt oss. Vi står der sammen med 2 land som ikke har vært med i krigen, og som derfor ikke har lidt de tap som følge av krigshandlinger som vi har, det er Sverige og Eire. Naturligvis kan det sies at det er en smigrende plassering, men det er kanskje også en litt urettferdig plassering, fordi man glemmer å ta hensyn til at vi faktisk mistet halvparten av skipstonnasjen og fikk ødelagt en rekke byer, ett fylke og en stor del av et annet fylke.

Det har vært de som har ment at vi med en gang burde si fra at vi ønsket oss plasert i en annen gruppe. Regjeringen har vurdert det slik at den synes vi ikke skulle gjøre det. Vi kan si at vi er litt forbauset over at det ikke er gjort noen forskjell, men vi vil ikke ta den holdning at vi ber om å bli plasert i den kategori som skal ha gaver, fordi vi mener at det er av vesentlig betydning når vi, som Regjeringen mener, fortsatt skal være med i dette arbeid, at vi alltid tar en nasjonalt verdig holdning, slik at vi også

står sterkt hvis der - hva der ikke er noen grunn til å formode i øyeblikket - skulle komme forslag om vilkår som vi må si nei til.

Ellers vil jeg gjerne få lov til som en foreløpig vurdering av planen, slik som den nå foreligger for Norges vedkommende, å sitere den kommentar som vår representant under forhandlingene med den amerikanske administrasjon, handelsråd Colbjørnsen, har sendt oss etter at de amerikanske tallene var lagt fram. Jeg tror jeg best kan gjøre det ved å lese opp enkelte avsnitt av det brev han har sendt oss. Hans vurdering er da følgende:

«I det store og hele følger Administrasjonens forslag Paris-rapporten dog med en del endringer og justeringer i samsvar med resultatene av arbeidet i de forskjellige amerikanske spesial-komiteer. Paris-rapportens forslag om ca. 3 milliarder dollar til stabiliseringsformål» - altså for stabilisering av valuta - «er ikke kommet særskilt med. Administrasjonen har regnet med en høyere og en lavere prisvariant og kom til en deficit på betalingsbalansen for de 16 deltagende europeiske land og Vest-Tyskland overfor den vestlige hemisfære på fra 19,4 til 22,1 milliarder dollar over programperioden som må regnes til 4 ¼ år.» - «Man regner med at godt og vel 4.1 milliarder skal kunne finansieres på regulær måte (gjennom Den Internasjonale Bank, private lån, unyttede kreditter etc.), og etter noen justering for det av Vestmaktene okkuperte tyske område, kom man til en sum for ERP på fra 15,1 til 17,8 milliarder dollar.»

Det er på grunnlag av disse beregninger, på grunnlag av forskjellige prisvarianter at en er kommet fram til dette tall på de 17 milliarder dollar som er tatt med i forslaget til Kongressen. Disse 17 milliarder er et anslag for hele perioden, mens anslaget for de første 15 måneder er 6,8 milliarder. Colbjørnsen fortsetter:

«En kan således si at bestrebelsene fra Paris-konferansens Washington-delegasjon, som fremla og forklarte saken i detaljer overfor Administrasjonen i oktober/november, er blitt kronet med held. Saken er fremlagt av Administrasjonen overfor Kongressen etter en meget grundig gjennomgåelse og etter betydelig diskusjon, og stort sett på en måte som etter undertegnedes mening er atskillig bedre enn hva vi for kort tid tilbake hadde grunn til å håpe på,»

på grunn av de stemninger som da gjorde seg gjeldende i den amerikanske offentlighet.

«Arbeidet så vel i Paris», fortsetter Colbjørnsen, «som senere i Washington gikk fra de europeiske representanters side i hovedsaken (foruten utarbeidelsen av de tekniske detaljer) ut på å søke sikret et program som ville være effektivt og en ordning som ikke ville sette de deltagende land overfor urimelige og uakseptable vilkår. Dette er foreløpig oppnådd for så

vidt Administrasjonens forslag angår, hvilket betyr et meget stort fremskritt. Naturligvis kunne man ønske mange ting anderledes, og enkelte ting utelatt. Men sett i sin helhet må det betraktes som en stor ting at Administrasjonen i det vesentlige går inn for Paris-planen og at utsiktene til et forholdsvis gunstig resultat også i Kongressen er betydelig lysere enn for bare få uker tilbake.»

Dette er skrevet dagen før julekvelden.

Det heter videre i denne vurdering:

«Hele Amerikas eksport og utenriksøkonomi vil bli innstillet på ERP, så allerede av den grunn er det klart at vi må være med. Den multilaterale avtale mellom de deltagende europeiske land, som vel også skal definere den nye spesielle europeiske midlertidige organisasjon, vil vel måtte istandbringes ved innkallelse av Cooperation Committee igjen i Paris kanskje i februar.» - Jeg skal straks komme tilbake til den sak. - Men «både direkte og indirekte» - fremholder Colbjørnsen videre - «får ERP avgjørende betydning også for Norge. Det er uten videre klart at hvis ikke ERP kommer i stand, vil forholdene i mange land og særlig i Italia og Frankrike, bli så vanskelige at våre utenrikske næringer vil stagnere.»

Jeg vil der bare knytte den kommentar til at vi merker jo allerede virkningen av vanskelighetene ute, ikke minst for vår skipsfart. For den går dollarinntektene ned, mens dollarutgiftene går opp, fordi alle europeiske land i sin dollarnød nå går over til å forlange betaling i dollar for bunkring og skipsforsyninger, mens de samtidig erklærer at de ikke kan betale skipsfartstjenester i dollar lenger, men må få betale i annen valuta. Der er en stadig tendens der. Bortsett fra om Norge direkte fikk noe som helst, så vil bare den side av vår økonomi være så avhengig av forholdene ute at det etter min vurdering er avgjørende.

«Under ERP kan vi», fortsetter Colbjørnsen, «gjøre regning med jevn fremgang i Vest-Europa med derav følgende gunstige forhold for samhandelen i sin alminnelighet. Men Norge vil også få den store direkte nytte at vårt dollarvalutaproblem kan bli løst uten at vi behøver å gå til store og uheldige innskrenkninger med derav følgende spartansk regime. Vi vil kunne få den nødvendige dollarvaluta stillet til rådighet, vel mest i form av spesiallån gjennom Export-Import-Bank.» Det er vel også det sannsynlige at det vil bli veien for vårt vedkommende etter hele den plasing som er regnet med.

«De ulemper som planen på visse felter kan komme til å medføre, blir formentlig også for oss små i forhold til det som oppnås. Meget vil naturligvis her avhenge av hvordan ERP blir administrert. Både i Paris og senere i Washington har det lyktes for de europeiske representanter å få overbevist amerikanerne om at det vil være uklokt og uriktig å insistere for sterkt på det

ene eller det annet ønskemål eller krav som ble kastet inn i diskusjonen (ofte med spesialinteresser som bakgrunn)».

Jeg tror at hvis man vurderer forslagene slik som de foreligger fra regjeringen nå, så er det tydelig hvordan regjeringen har holdt ryggen stiv overfor alle forskjellige «pressure-groups» som har forsøkt å forfølge spesialformål i forbindelse med denne plan. Dette tror jeg det er riktig å si.

Når det gjelder dette med skipsfarten eller rettere sagt skipsbyggingen - det som kanskje for oss kan volde de største vanskeligheter - vil jeg der også sitere det som Colbjørnsen sier om den side av saken:

«For Norges vedkommende vil det antagelig kunne bli tale om at plater til tankers får høyere prioritet enn visse dry-cargo ships», - altså alminnelige lastebåter.

Det er i det hele tatt vurderingen, at det ikke er sannsynlig at det vil bli lagt noen vanskeligheter i veien for de skip som allerede er kontrahert - d.v.s. for den totale tonnasje, men at det kanskje vil bli stilt forslag under eventuelle bilaterale forhandlinger om at vi skal legge om noe fra dry-cargo ships til tankskip, og etter de tradisjoner vi har i skipsfarten, skulle ikke det i og for seg være noen ulykke sett fra norsk side. Men jeg vet at der innen visse rederkretser gjør seg betenkeligheter gjeldende, og det er også en av de ting vi nå holder på å vurdere i sammenheng med hele planen, og som det da blir anledning til å komme tilbake til.

Så sier Colbjørnsen videre:

«I tilfelle Norge skulle ønske å erverve ytterligere Libertybåter under ERP, kan vi altså bli stillet overfor krav om utsettelse av byggingen av et tilsvarende antall skip, men i praksis vil vi vel - all den stund tankskip trengs så meget - neppe bli stillet overfor noe verre enn å omlegge noen bestillinger fra dry-cargo til tankskip.»

Der vil vi nå få en rapport om de forhandlinger som har vært ført nettopp på disse punktene mellom de deltagende skipsfartsnasjoner og amerikanerne i Washington, og jeg vil da gjerne få komme tilbake til det, når vi har fått resultatet av de forhandlinger.

Som det vil være kjent fra avisene, har det jo vært meget sterkt på tale at der skulle gå ut innbydelse til en ny konferanse av de 16 land, altså en ny innkallelse, om en vil, av Paris-konferansen, og det har vært forhandlinger om det mellom den franske og den britiske regjering, som jo står som de opprinnelige innbydermakter. Resultatet av disse forhandlinger er nå kommet for en tid siden - den 17de - i form av en fellesnote, som den britiske og den franske regjering har tilstilt de deltagende land i Europa. Den meddeler at de to regjeringer etter nærmere overveielse, og etter også å ha hatt kontakt med De Forente Staters regjering, er kommet til at det ikke vil lette behandlingen

av planen i den amerikanske kongress om de europeiske land nå kom sammen til en konferanse, fordi man kunne risikere at en del av Kongressens medlemmer som på forhånd sto tvilende eller mindre velvillig stemt overfor at Amerika skal påta seg de byrder som planen medfører, ville kunne si: Ja, ha, de vil ta på forskudd at vi har bevilget hjelpen. Ut fra de overveielser er da de to innbydende regjeringer kommet til at det riktige tidspunkt for å holde en ny konferanse, først vil være der når Kongressen har gjort sitt vedtak. Imidlertid mener de at det vil ha sin interesse at der er etablert kontakt igjen mellom de deltagende land, og de har bestemt seg til å sende en delegasjon, som skal bestå av to av de franske eksperter som har arbeidet med planen i det franske utenriksdepartementet, og to av de britiske eksperter som på tilsvarende måte har arbeidet i London, og generalsekretæren for Pariskonferansen, til samtlige andre deltagende land for der å konferere med ekspertene som arbeider med planen for de enkelte land om følgende spørsmål som er regnet opp i noten: For det første: Ønskeligheten av at hvert land offentliggjør en rapport om de mål som er nådd siden Pariskonferansen, i det enkelte land, spesielt hvor det gjelder produksjon, eksport, boligbygging og lignende ting. Videre: Hensiktsmessigheten av at Pariskonferansens generalsekretær utarbeider et utkast til rapport om de fremskritt som er gjort innen alle områder av det europeiske samarbeid, d.v.s. arbeid utført av C.E.E.C.komiteene, altså Pariskonferansens underkomiteer. Det har nemlig vært visse underkomiteer i arbeid, en om betalingsbalansens problemer og overførbarheten av europeiske valutaer og en komite om arbeidskraftspørsmålet, som nå trer sammen i Rom, og det har vært arbeidet med visse andre problemer, bl.a. har det vært arbeidet fortsatt med skipsfartsproblemer de europeiske sjøfartsnasjoner imellom. Det skulle da utarbeides en samlet oversikt over det. Denne rapport vil etter å være forelagt de deltagende land til godkjennelse, bli å offentliggjøre så snart som mulig, idet det antas å ville være til hjelp for De Forente Staters administrasjon i forhold til Kongressen, om det kunne komme en slik rapport. Og som punkt 3 - og det er det viktigste - :

«Undersøkelser skal foretas om de forberedende skritt som en kan ta til på det passende tidspunkt å nedsette en varig organisasjon av de deltagende land som er forutsatt i Paris-rapporten. Slike skritt vil kunne omfatte dannelsen av et arbeidsutvalg som vil få som oppgave å studere den faste organisasjons struktur og arbeidsoppgaver, samt å følge og støtte nåværende og fremtidige tiltak innenfor det europeiske samarbeid i interimsperioden.»

Og endelig punkt 4: «Drøftelser skal settes i gang om metoder til en teknisk bedømmelse av de varerapporter som er utarbeidet av De Forente Staters administrasjon» - det er altså den tekniske bedømmelse, som vi holder på med for vårt vedkommende.

Jeg vil gjerne der si at med det samme denne noten ble overlevert, nevnte den britiske ambassadør som kom med den, muntlig at det ville være praktisk om den fransk-britiske kommisjon isteden for å skulle reise rundt til alle hovedsteder, også opp til Reykjavik, kunne møte dem som arbeidet med disse ting i de nordiske land på ett sted. Jeg svarte at jeg samme morgen hadde foreslått for den svenske og den danske og den islandske utenriksminister at vi skulle ha et utenriksministtermøte her, hvor vi bl.a. skulle drøfte Marshall-planen, slik at ekspertene ville være samlet her. Jeg kunne ikke se at det var noe i veien for at man av hensiktsmessighetsgrunner tok denne konferansen mellom den fransk-britiske ekspertkommisjon og ekspertene i de nordiske land - når de allikevel var samlet her - etter utenriksministermøtet. Imidlertid hadde man både i Kjøbenhavn og Stockholm betenkeligheter ved det, man var redd for at det skulle bli slått opp i pressen som om det nå skulle være dannet en nordisk blokk, så de syntes det var bedre å stå fast ved at ekspertene kom til hvert land for seg. Og i samsvar med det er det at det fra alle tre er blitt svart britene og franskmennene at vi er villig til å ta disse diskusjoner, men at det var best å ta dem i hvert enkelt land for seg. Jeg sier dette bl.a. fordi det i Morgenbladet i går stod en fremstilling som setter tingene på hodet. Det blir fremstillet som om vi skulle være så livende redd for at vi skulle komme sammen på ett sted, mens Danmark og Sverige skulle være villige til det. Men det er det stikk motsatte som er tilfellet.

Det som er det vanskelige problem ut fra det som hele tiden har vært og er hovedlinjen i vår utenrikspolitikk i forbindelse med dette fortsatte arbeidet, det er det som er nevnt under punkt 3 i denne noten, forholdet mellom det som skal skapes av organisasjon for de 16 landene for den tid den amerikanske plan er i virksomhet - altså for de 4 ¼ årene - og F.N.s økonomiske kommisjon for Europa. Det var jo det punkt hvor vi hele tiden under Paris-forhandlingene sammen med Sverige og Danmark og i stor utstrekning med støtte av britene stadig insisterte på at det samarbeid som ble innledet i sammenheng med Marshall-planen, ikke måtte svekke De Forente Nasjoners organ for økonomisk samarbeid i Europa, så sant det på noen måte var til å unngå. Det førte også til at vi i selve den rapporten som ble utarbeidet i Paris, fikk formuleringen av disse problemene, som vi etter måten - det var kompromissformuleringen - som vi etter måten syntes var noenlunde akseptable. Jeg skal lese opp i oversettelse de avsnittene av Paris-rapporten som kommer inn på disse spesielle problemer, og redegjøre litt for forhistorien til de formuleringer der, for det er de problemer vi kommer til å overveie når vi skal diskutere nå med den fransk-britiske kommisjon. Det er artiklene 110 til 113 i Paris-rapporten det er spørsmål om. Det heter i artikkel 110:

«Det er de deltagende lands ønske at dette arbeidet skal fortsettes» - altså det arbeide de har gjort i

Paris med å sette opp en samlet oversikt - «innenfor rammen av F.N. i den utstrekning det finnes dertil egnede internasjonale institusjoner. Mange av rapportene fra de tekniske komiteer uttaler derfor at det på de kommende møter i komiteen og under-komiteene av E.C.E.» - altså F.N.s økonomiske kommisjon for Europa - «vil bli fremsatt forslag fra interesserte regjeringer om fortsatt studium av noen av produksjonsproblemene». Slike studier er tatt opp og er i gang, og vi deltar i dette arbeid i den økonomiske kommisjon for Europa, Myrdalkommisjonen, som den populært kalles.

«På denne måte vil problemer som også angår land som ikke er representert i samarbeidskomiteen, med fordel kunne undersøkes i en videre sammenheng og til fordel for Europa som helhet. En må være oppmerksom på at 5 av de 16 deltakende land som følge av at de ikke er medlemmer av F.N. heller ikke er medlemmer av E.C.E.» Det er jo situasjonen at 5 av de 16 land som var med i Paris, ikke er kommet inn i F.N. De viktigste av dem er Sveits, Italia og Irland. Østerrike er heller ikke med, heller ikke Portugal. Disse land som ikke er medlemmer av F.N.,

«vil imidlertid bli invitert til å være til stede ved de kommende møter i de komiteer av kommisjonen som behandler spørsmål av interesse for dem. Man håper at det arbeidet som denne rapport påpeker nødvendigheten av, vil bli utført effektivt i den samme samarbeidsånd og i en videre ramme.

111. Samarbeidskomiteen ble etablert som en spesiell midlertidig organisasjon, hvis oppgave skulle være å forberede et europeisk gjenreisningsprogram over en periode på fire år. Dette forberedende arbeid er nå fullført. Komiteens nåværende møte er derfor avsluttet. Men det er et annet stadium, nemlig gjennomgåelsen av rapporten i de Forente Stater. Formannen, generalrapportøren, delegerte fra deltakende land og en rekke tekniske eksperter må derfor holde seg beredt til å gi de Forente Staters regjering opplysninger angående rapporten. Om nødvendig må komiteen sammenkalles påny etter anmodning fra formannen etter gjensidig rådslagning.

112. De forholdsregler som det i de foregående paragrafer er gjort rede for, vil på en praktisk og konkret måte føre videre det samarbeid man gjennomførte under utarbeidelsen av denne rapport beregnet på fremleggelse for de Forente Staters regjering. Komiteens erfaringer har på en slående måte godtgjort betydningen av en felles drøftelse av felles problemer. De deltakende lands regjeringer beklager at andre europeiske land ikke har vært i stand til å slutte seg til dette arbeid, men håper fremdeles å kunne få i stand et mer fullstendig samarbeid mellom alle land i Europa. Med dette mål for øye og for å fortsette det økonomiske

samarbeidet som ble påbegynt i Paris, erklærer de deltagende land seg villig til å oppta drøftelser og meningsutvekslinger med andre europeiske land, hvis ressurser kan bidra til å løse Europas økonomiske problemer. Slike drøftelser vil i størst mulig utstrekning finne sted innenfor rammen av F.N. og internasjonale økonomiske organisasjoner.

113. Komiteen tror at hvis de midler som er nødvendige for å sette programmet ut i livet, blir stilt til rådighet, vil det bli nødvendig å etablere en felles organisasjon, som skal overvåke den fremgang som gjøres under programmets gjennomføring.», og det er denne paragrafen som altså er den viktigste. - «De deltagende regjeringer erklærer seg beredt til i tilfelle å etablere en slik organisasjon ved gjensidig overenskomst. Denne organisasjon vil, i den størst mulige utstrekning ved felles tiltak, sikre oppfyllelsen av de økonomiske betingelser som er nødvendige for at de alminnelige mål som hvert land har forpliktet seg til å arbeide mot, kan bli nådd på en effektiv måte. Organisasjonen skal avgi periodiske rapporter til de forskjellige europeiske regjeringer om den utstrekning i hvilken programmet er blitt gjennomført. Regjeringene skal gi organisasjonen alle opplysninger som i denne forbindelse er nødvendige. Organisasjonen vil være av midlertidig karakter og skal oppløses når den spesielle hjelp som er nødvendig for Europas gjenreisning opphører.»

Det er ordene i rapporten, og jeg vil da gjerne bare redegjøre litt for hvordan en er kommet til det resultat, fordi det har interesse også for det videre arbeid. Det var for å hindre at vi skulle komme i den situasjon at vi bidro til å svekke de Forente Nasjoners arbeid med de økonomiske problemer, at vi gav den norske delegasjon til Paris-møtet uttrykkelig instruks om å hevde at det var en norsk forutsetning at samarbeidskomiteen i Paris var et midlertidig organ, som skulle oppløses så snart komiteens rapport var ferdig utarbeidet, og at det videre arbeid skulle overlates til allerede bestående internasjonale organer, fortrinnsvis F.N.s økonomiske kommisjon for Europa. Det var altså det prinsipielle standpunkt vi holdt på, og det standpunkt ble til stadighet fremholdt av delegasjonen i Paris. Mens arbeidet i Paris pågikk, ble det av den daværende amerikanske representant der, mr. Clayton, fremholdt at det ville være nødvendig og ønskelig om de deltagende land opprettet et særskilt organ for å overvåke fremgangen i gjenreisningsarbeidet og oppfyllelsen av de enkelte lands forpliktelser etter gjenreisningsprogrammet, altså forpliktelser som de har påtatt seg i forhold til hverandre, hvor det gjelder å oppnå visse produksjonsmål hver for seg.

Det ble uttalt at land som ikke ville være med i den nye organisasjon, ikke ville få noen hjelp fra De Forente Stater under Marshall-planen. Organisasjonen skulle etter mr.

Claytons uttalelse ikke stå i motsetning til, eller fortrenge de allerede bestående internasjonale organisasjoner. Endelig ble det uttalt fra amerikansk side at den foreslåtte organisasjon bare skulle være midlertidig, altså bare bestå så lenge hjelpen pågikk.

Av de 5 land som var representert i eksekutivkomiteen - det var Storbritannia, Frankrike, Italia, Nederland og Norge - gikk de tre, nemlig Frankrike, Italia og Nederland, helt inn for opprettelsen av en slik organisasjon som var antydnet fra amerikansk side. Den nederlandske delegerte gikk endog lenger enn det amerikanske forslag, idet han ville gjøre organisasjonen for de 16 land permanent, altså ut over hjelpeperioden. Den norske delegerte forfektet det syn som var i samsvar med hans instruks.

Den britiske delegerte forsøkt å finne fram til et kompromiss, som gikk ut på følgende: Eksekutivkomiteen for Paris-konferansen skulle fortsatt bestå og skulle under Marshall-planens levetid tre sammen når det måtte være nødvendig, etter innkallelse fra formannen. Samarbeidskomiteen skulle kunne innkalles av eksekutivkomiteen. Eksekutivkomiteen var altså de 5 lands representanter, samarbeidskomiteen var det hele apparat med eksperter og alt. Samarbeidskomiteen skulle kunne innkalles av eksekutivkomiteen. De to komiteers oppgave skulle være innskrenket til bare å omfatte behandlingen av spørsmål vedrørende selve rapporten fra Pariskonferansen og sikre full og frivillig medvirken fra de respektive regjeringers side til gjennomføringen av programmet. Det engelske forslag gikk videre ut på i så høy grad som mulig å søke å etablere samarbeid med de bestående F.N.-organisasjoner. Særlig ble det lagt vekt på å få trukket de forskjellige komiteer under den økonomiske kommisjon for Europa inn i arbeidet. Endelig gikk det britiske forslag ut på at visse spesielle konferanser, således f.eks. konferanser om valutaforhold, importrestriksjoner, tollunioner m.v., ikke skulle innkalles av Paris-konferansen som sådan eller av dens eksekutivkomite eller samarbeidskomiteen, men bare skulle innkalles av en av de deltagende regjeringer.

Det er også skjedd. For betalingsforholdenes vedkommende tror jeg det var Storbritannia som har innkalt. For studiekommisjonen for en vest-europeisk tollunion var det den nederlandske og den belgiske regjering som gikk sammen om å innby. Der tok Norge sammen med Sverige som kjent det standpunkt at vi ikke ønsket å delta forpliktende i dette studium, men vi har hatt observatører ved de møtene som er holdt, og det blir holdt et møte i de aller nærmeste dagene, hvor vi også er representert ved en observatør.

Etter norsk oppfatning gikk også det britiske forslag noe for langt i retning av å etablere en organisasjon som ville kunne skape mistanke om at det her dreiet seg om noe mer enn et tidsbegrenset økonomisk samarbeid. På den andre siden ville det norske standpunktet kunne virke negativt, og det var derfor nødvendig å utarbeide et positivt motforslag,

eller rettere sagt et kompromissforslag, og dette norske forslaget gikk da ut på at de deltagende regjeringer, når planen ble satt i verk, skulle drøfte seg imellom hvilke forholdsregler som ville være mest hensiktsmessige for å oppnå en økonomisk utvikling som ville lede til virkeliggjørelsen av de alminnelige mål som de har forpliktet seg til å arbeide for. Subsidiært sluttet den norske delegasjon seg til det britiske forslag, og som dere vil ha sett av referatet, var det stort sett det britiske forslag som ble konferansens beslutning.

Når jeg hele tiden snakker om det norske standpunkt, vil det i virkeligheten si de nordiske lands standpunkt til dette spørsmålet, og under den forhåndskontakt som jeg nå har hatt med mine kolleger i Kjøbenhavn og Stockholm i anledning av oppfordringen til å ta imot den fransk-britiske ekspertkomite, har de begge steder sagt at de synes det viktigste er at en oppnår at en ikke trekker vekk noe arbeid som kan utføres av den økonomiske kommisjon i Genève og legger det over til dette mer begrensede samarbeid, men at en sørger for at det bare blir tatt med de tingene som er helt nødvendige i forbindelse med selve hjelpeprogrammet. Der vil det jo også nå bli anledning til en viss forhåndsdrøfting mellom de nordiske land under det møte av statsministrene som vil bli holdt i Stockholm den 8. eller 9. februar, sånn at vi har vært i kontakt med hverandre før disse fransk-britiske ekspertene kommer.

Dermed er jeg ferdig med redegjørelsen for selve de tingene som er skjedd. Men siden det om og om igjen, ikke minst i pressediskusjonen, stadig blir brukt uttrykk som at det fra de land som har deltatt i dette arbeid, hvoriblandt også Norge, skulle være rettet bønnskifter til De Forente Stater eller oppgaver om at så og så meget må vi ha i hjelp, så og så meget må vi ha i gave o.s.v., vil jeg gjerne si at det er propagandapåstander. Det som er gjort fra alle de deltagende land hver for seg og fra Paris-konferansen samlet, det er å gi en oversikt, et overslag over hva en mener at en under visse forutsetninger kan greie av produksjonsøkning og økede handelsforbindelser, og derunder er det da også gitt en oppgave over hva det vil trenge av tilførsel av de og de bestemte varer for å oppfylle de og de produksjonsmål, og hva det vil bety betalingsmessig: - Visse varer kan i verden i dag skaffes fra ganske bestemte land og ikke andre steder fra - hva det vil bety for betalingsbalansen for de enkelte land, hva det vil bli i underskudd i de forskjellige valutaer, først og fremst i dollar, som er den vanskeligste valuta. Det er det som er gjort. Hverken de enkelte land eller Paris-konferansen samlet har gitt noen fremstilling som betyr at «vi ber dere om å gi oss dette». Vi har gitt den faktiske fremstilling, og så har den amerikanske regjering vurdert: «Kan vi hjelpe til med dette eller kan vi ikke det?», og Kongressen holder nå på å diskutere det. Jeg tror det er den rette måten å se det på.

Så er det et annet punkt som jeg vil nevne før jeg slutter. Det er dette: Det har jo vært nokså meget blest i pressen om en uttalelse under disse «hearings» som nå blir holdt, av den amerikanske forsvarsminister Forrestal, som skulle gå ut på at han gikk ut fra at i forbindelse med Marshall-planen ville han få i oppdrag å koordinere de deltagende lands forsvar. Det ble slått stort opp på grunnlag av et Reuter-telegram, men vi har senere fått det stenografiske referat av det som foregikk, og det gir et noe annet bilde av det faktiske hendelsesforløp. Altså: I denne Senatets utenrikskomite, hvor disse «hearings» i første rekke foregår - skjønt også Husets komite for internasjonale forbindelser holder sine «hearings», og de økonomiske komiteene holder sine, så er det de i Senatets utenrikskomite som er de viktigste - i Senatets utenrikskomite sitter en del folk som presser hardt på for at det skal bli stillet vilkår. En av disse medlemmene, kanskje den hissigste av dem alle, er senator Wiley, og senator Wiley spurte da Forrestal i komiteen om det ikke var naturlig at det av Amerika som vilkår for hjelpen ble stillet en slik koordinering av de deltagende lands militære forsvar, og at der skulle stilles baser til rådighet, fordi en slik koordinering ville være en betryggelse forsvarmessig sett fra amerikansk synspunkt. Forrestal svarte på dette: «I would not quarrel with your thesis». Altså:

«Jeg ville ikke i og for seg ta avstand fra den tanken at det naturligvis ville være en fordel. Jeg er sikker på at også utenriksministeren er oppmerksom på den siden av saken, men jeg vil gjerne ha understreket min egen tro på at det som har første prioritet, det som jeg ville stille først opp i en prioriteringsordning, er at disse landene kommer på bona økonomisk, at de gjenvinner sin nasjonale selvtillit, sin tro på sin evne til å leve videre, og det er i den hensikt at vi hjelper disse nasjoner».

Og så henviste Forrestal uttrykkelig til Marshall's uttalelser, da han en ukes tid i forveien hadde vært i komiteen, og sa at Marshall uttrykkelig har pointert at det fra regjeringens side er oppfatningen at man ikke må stille noe vilkår som vil føles nasjonalt krenkende for de deltagende land. Jeg synes at etter det som har stått i avisene, er det riktig at det blir gjort oppmerksom på i hvilken sammenheng uttalelsen falt, og at avisenes gjengivelse faktisk, når man sammenligner den med det stenografiske referat, har vært sterkt misvisende.

Formannen: Jeg vil få lov å takke utenriksministeren for den interessante redegjørelse vi har fått. Jeg tror alle medlemmene her i komiteen har satt meget stor pris på å ha fått den. Nå er det vel slik at dette er en foreløpig orientering, og at saken, som utenriksministeren også sa i Stortinget, så snart man har oversikt over hvordan det går med hele planen og det blir spørsmål for oss om å ta noe

endelig standpunkt, vil komme til Stortinget i form av en melding fra Regjeringen. Jeg går ut fra at det fremdeles er så?

Statsråd Lange: Jeg tror det ville være gunstig om vi endog før det stadium er nådd, kunne få en debatt i åpent stortingsmøte på grunnlag av en mundtlig redegjørelse som jeg gjerne vil gi. Men før jeg kan gi den, tror jeg det vil være nødvendig at man får den nøkterne vurdering av tallene, som nødvendigvis vil ta litt tid, slik at vi kan trekke det rent faktiske inn ved siden av den politiske vurdering, som det kan være spørsmål om vil gjøre seg gjeldende i en sådan diskusjon. Jeg vil derfor ikke uten videre ha sagt at vi skal vente til det foreligger en skriftlig melding som grunnlag for den endelige standpunkttagen. Jeg tror det kan være nyttig å komme med en slik redegjørelse på et tidligere tidspunkt. I hvert fall vil jeg ikke avskjære meg muligheten for det, fordi offentligheten er så sterkt opptatt av disse ting at det kan være nyttig å få satt visse ting på plass.

Formannen: Jeg har forstått det slik hittil at det kanskje kunne være vanskelig å diskutere denne saken før den amerikanske regjering har tatt standpunkt, og før man har behandlet saken i Kongressen, så man kan se hva det virkelig kommer ut av den. Men jeg er enig med utenriksministeren i at det kan ha sin betydning at man allikevel på et tidligere tidspunkt, hvis utenriksministeren er villig til det, kunne ta et åpent møte om dette i Stortinget. Det tror jeg heller ikke medlemmene i komiteen vil ha noe imot, men at de tvert imot gjerne ønsker at det skjer.

Strand Johansen: Jeg vil gjerne stille et spørsmål til utenriksministeren: Når kan det foreligge en melding om selve konferansen i Paris og vår delegasjons arbeid der?

Statsråd Lange: Jeg har gjentagne ganger bedt Colbjørnsen om å få en slik melding, men han har simpelthen vært så neddyntet i arbeid at jeg ikke har fått den fra ham. Men så snart den foreligger, vil den bli tilstillet komiteen og komme som en stortingsmelding til Stortinget, fordi det gjelder en delegasjon oppnevnt etter forhåndsdrøftinger med Stortinget. Men jeg har purret på det om og om igjen. Han arbeider med sin rapport, og jeg håper vi skal få den så snart som mulig. Men jeg vil, hvis jeg skal komme til Stortinget med en redegjørelse om dette, også ta med i den sammenheng en oversikt over Paris-konferansen og den norske delegasjons holdning der - så langt det kan gjøres offentlig uten å skade berettigede hensyn.

Monsen: Det er meningen at vi skal ha trontaledebatt førstkommende mandag og tirsdag, og det er vel mulig at en del av representantene i Stortinget da vil komme inn på de spørsmål som er reist her. Spesielt tenker jeg på Marshall-

planen. Men når utenriksministeren akter å gi en særskilt redegjørelse for Stortinget om det som er nevnt her, ville det være av interesse å få vite når vi kunne få den. Det ville etter min mening være heldigst om den kom før trontaledebatten, så man ikke fikk en dobbeltdebatt eller en del av denne trontaledebatt på et ufullstendig grunnlag.

Statsråd Lange: Det er naturligvis mulig å gi en slik redegjørelse en av de aller første dager, men da vil den bli meget ufullstendig fordi vi ikke har kunnet gå igjennom og vurdere tallene. Derfor har jeg villet foretrekke at man ventet ikke bare til kommende uke, men til uken deretter, for at vi da skulle kunne ha den analysen bak oss. Jeg vil nødvendig komme med en offentlig redegjørelse uten å ha hele materialet ordentlig gjennomarbeidet før jeg gjør det.

Torp: Jeg forstår meget godt at utenriksministeren vanskelig kan gi det hele bilde nå. Men etter å ha sittet og hørt på ham her i dag, mener jeg at der er fremkommet opplysninger her som i aller høyeste grad vil kunne bidra til å korrigere det bilde som ofte er blitt tegnet i avisene, og som har gjort at den opinion som gjennom det skapes, er blitt skjev. I en sak som denne har vi all mulig interesse av at det almene folk får det rette bilde, og at det er på bakgrunn av dette at opinionsytringene kommer. Det er vel vanskelig å få en redegjørelse før trontaledebatten, men jeg vil anse det for meget heldig om utenriksministeren på et tidlig tidspunkt i den debatt som kommer, kunne gi opplysninger i den utstrekning som han selv finner å kunne gi dem, men dog så langt opp til det som han har meddelt her i dag som overhodet mulig. Jeg ville anse det meget heldig.

På den annen side er det vel også riktig at det blir appellert til oss som sitter her i utenrikskomiteen at vi - hvis en slik redegjørelse ikke skulle kunne gis - viser all mulig varsomhet når vi i denne debatt skal beskjefte oss med disse ting. Jeg synes at på et område som dette, og i en så viktig sak, hvor det så lett kan komme til å oppstå en kløft i vårt folk, skal man bestrebe seg på å gi folket den rette bakgrunn for det standpunkt det skal ta.

Sundt: Bare en kort bemerkning i tillegg til det president Monsen sa. Jeg tror ikke man vil kunne unngå at man i trontaledebatten kommer inn på utenrikspolitiske spørsmål, ikke minst fordi trontalen selv har et avsnitt om dem. En slik debatt om utenrikspolitikken under en trontaledebatt er i og for seg uheldig, fordi den blir både for kort og for ufullstendig, og den kan komme til å gi et skjevt bilde. Jeg vil bare gjøre utenriksministeren oppmerksom på - det vet jeg i hvert fall gjelder mitt eget parti - at der er dem som vil komme inn på de spørsmål. I hvilken utstrekning vet jeg ikke. Jeg ville helst sett at man gikk kortest mulig forbi dette i trontaledebatten.

Smitt Ingebretsen: Jeg tror heller ikke det er mulig å unngå at visse utenrikspolitiske spørsmål kommer til å bli berørt i trontaledebatten. Jeg ville anse det for å være av overveiende betydning at man fikk en redegjørelse for utenrikspolitikken før trontaledebatten. Jeg vil derfor henstille til overveielse om ikke trontaledebatten kan utsettes. Det er jo ingen som helst nødvendighet for at vi absolutt skal ha trontaledebatt den 2. februar. Når det er så sterke saklige grunner for først å få en redegjørelse, ikke minst om Marshall-planen, som man kan tenke seg kan komme til å bli behandlet under trontaledebatten, ville jeg anse det for å være fornuftigst at man utsatte trontaledebatten en uke eller 14 dager, eller så lenge som det trenges, for at man i mellomtiden kan få denne redegjørelse om Marshall-planen fra utenriksministeren. Det er nødvendig, synes jeg, at den utenrikspolitiske debatt som skal foregå i Stortinget i forbindelse med trontaledebatten, får den saklige og nøkterne bakgrunn i dette vanskelige og alvorlige spørsmål som vi bare kan få ved at utenriksministeren har gitt sin redegjørelse først.

Friis: Jeg er helt enig i det hr. Smitt Ingebretsen har sagt. Men hvis det ikke lar seg gjøre å få en redegjørelse før trontaledebatten, vil jeg være stemt for at vi tar en alminnelig drøftelse i utenrikskomiteen på grunnlag av den redegjørelse vi har fått av utenriksministeren i dag.

Trædal: Eg vil heilt ut stø den tanken at vi må få ei utgreiing før vi går til trontaleordskiftet. Men då er eg helst stemt for at vi skal koma utanriksministeren i møte, og at vi heller skal skuva ut trontaleordskiftet enn få ei ufullkomleg utgreiing. Det må kunna lata seg gjera. Det er så viktig at det her ikkje skapast ugreie ved ufullkomlege opplysningar til folket, at andre omsyn spelar mindre rolle.

Monsen: Det er etter min mening av den største viktighet at trontaledebatten når den kommer inn på disse spørsmål, kan ha det sikrest mulige grunnlag å bygge på. Men om trontaledebatten skal holdes 2. eller 3. februar eller 8 dager senere, kan vi allikevel ikke drøfte her, det får presidentskapet ta avgjørelse om. Hvis dette hadde inntruffet i går formiddag, hadde det ikke vært noen hindring, iallfall ikke noen teknisk hindring for utsettelse av trontaledebatten, men det ble i går truffet bestemmelser som så vidt jeg skjønner, gjør at det er vanskelig å ha trontaledebatten i uken etter neste uke. Opprinnelig, da vi snakket om å få særskilt trontaledebatt, var det meningen å ha den snarest mulig etter at trontalen var holdt, og min mening var da at trontaledebatten skulle vært holdt i den uke som vi nå er midt inne i. Den ble allikevel skjøvet ut til 2. og 3. februar. Skal den skytes ut enda en uke - den hindring jeg tenker på, kan kanskje gjøre det nødvendig å skyte den ut enda en uke - bortfaller nesten hele det moment som skulle

gjøre det ønskelig å ha en særskilt trontaledebatt. Jeg tror derfor at hvordan det er eller ikke er, bør trontaledebatten holdes i kommende uke. Men hvis det går an for utenriksministeren å gi en redegjørelse i Stortinget mandag eller tirsdag, er det mulig at vi kan ha trontaledebatten onsdag og torsdag eller fredag. Av hensyn til det arrangement jeg tenker på, tror jeg vi er nødt til å være ferdig med trontaledebatten iallfall fredag kveld.

Støstad: Jeg kan godt være enig med hr. Monsen i at det ville være heldig, når vi skal ha særskilt trontaledebatt, å få denne debatt hurtigst mulig. Men på den annen side synes jeg - som det også er sagt av andre her - at hvis vi skal få en trontaledebatt hvor man kommer til å beskjefte seg med utenrikspolitiske spørsmål, kanskje særlig med Marshallplanen, uten å ha alle de opplysninger som det er mulig å skaffe, vil det være meget utilfredsstillende for alle parter. Selv om man utskyter trontaledebatten i 14 dager - la meg si det - ser jeg i grunnen ikke noen forferdelig stor skade i det. Det har hendt tidligere at man ikke har hatt trontaledebatt før et godt stykke ut i mars og enda etterpå hatt særskilt finansdebatt, så det kunne man vel gjøre også i år. Hvorvidt det går an, slik som hr. Monsen nå nevnte, å utskyte trontaledebatten i bare to dager, får presidentskapet overveie sammen med utenriksministeren. Går det an, vel, så har jeg ikke noe imot det, men jeg vil gjerne henstille at presidentskapet ordner det slik at vi når det holdes trontaledebatt, har de opplysninger som det overhodet er mulig å skaffe, om de spørsmål som vi antar i den største utstrekning kommer til å prege trontaledebatten.

Smitt Ingebretsen: Jeg kjenner ikke til de spesielle forhold som hr. Monsen antydde, som skulle nødvendiggjøre at det ble trontaledebatt i neste uke, så det kan jeg ikke uttale meg om. Men jeg ville anse det for å være en meget lite tilfredsstillende løsning om man skulle få utenriksministerens redegjørelse mandag eller tirsdag og så få trontaledebatt onsdag eller torsdag. Det vil være nødvendig hvis man skal ha den fulle nytte av utenriksministerens redegjørelse, at den foreligger trykt, slik at Stortingets medlemmer kan gjøre seg kjent med den. Det er et så omfattende stoff og også et så vanskelig stoff at det ikke vil være noen som helst rimelighet i at vi går til debatt om en trontale som bl.a. beskjefte seg med disse spørsmål, uten at man også har hatt anledning til å lese utenriksministerens redegjørelse. En trontaledebatt som kommer i umiddelbar tilslutning til redegjørelsen, vil jeg derfor fraråde. Jeg synes det må være overordentlige hensyn som tilsier at man skal forsere fram trontaledebatten, når så sterke grunner taler for at man gir seg tid, slik at man kan få dette utenrikspolitiske stoff skikkelig forberedt.

Statsråd Lange: Det må vel bli en sak for presidentskapet i samråd med utenriksministeren å drøfte dette videre. Jeg vil gjerne gjøre alt jeg kan for at en redegjørelse om Marshall-planen kan foreligge før trontaledebatten, og i så god tid at det også kan være anledning for representantene til å lese en slik redegjørelse. Det er ikke utelukket at det kan gå, vi holder på å lage en rent foreløpig vurdering av tallene, det kan tenkes at det vil være tilstrekkelig for meg. Det vil allikevel ikke være mulig i en slik offentlig redegjørelse å gå i detalj med tall. Jeg vil derfor gjerne sammen med presidentskapet drøfte de muligheter det kan bli spørsmål om.

Lavik: Når det her har komi framlegg om å setja ut trontaledebatten, vil eg gjerne stø det. Eg synest at dei grunnar som er borne fram for ei slik utsetjing, er svært sterke. Og når debatten fyrst skal verta sett ut, meiner eg han må verta sett ut så lang tid at vi får høve til å lesa den utgreiinga som utanriksministeren vil gje Stortinget. Vi som er i utanriksnemnda i dag, veit korleis alt ligg til rettes, og dersom ein trontaledebatt vert teken så tidleg at stortingsmennene ikkje får den fulle utgreiing, så er det vi som har skuld i at debatten kan verta førd på ein slik måte at vi ikkje er tente med det. Eg trur at alle omsyn talar for at vi set debatten ut. Det viktigaste er å få ein trontaledebatt som er bygd på så solide opplysningar at han kan gå ut til folket, og at folket kan få det rette inntrykk av stoda slik ho er både her i landet og ute i verda.

Sundt: En kort bemerkning. Så alminnelig som avsnittet om utenrikspolitikken er utformet i trontalen, er det uunngåelig at det fra visse hold vil bli reist utenrikspolitiske spørsmål og da på en måte som gjør at hvis det ikke før trontaledebatten foreligger en selv rent foreløpig redegjørelse om Marshall-planen, så tror jeg at viktige saklige interesser vil lide skade. Jeg tror derfor det er av avgjørende betydning at der skjer en utsettelse av trontaledebatten. Det er jo slik at både i Stortinget og i almenheten er de utenrikspolitiske spørsmål av en så betydelig interesse i dag, at jeg ikke synes det er forsvarlig å ha trontaledebatten før vi har fått denne redegjørelse offentliggjort.

Monsen: Jeg er helt enig med utenriksministeren i at det bør bli en konferanse mellom presidentskapet og utenriksministeren om dette, og spørsmålet skal ikke bli tatt opp til avgjørelse i presidentskapet før det er helt på det rene.

Formannen: Da kan en kanskje si at det som er resultatet av forhandlingene her i dag, etter de uttalelser som er kommet fra så å si alle partier her, er et ønske om å få en redegjørelse som den utenriksministeren her har gitt, før

Den utvidede utenriks- og konstitusjonskomite

Møte torsdag 29. januar 1948 kl. 9

trontaledebatten blir holdt. Jeg vil gjerne si i tillegg til det som er sagt, at det er jo på grunnlag av den redegjørelse vi har fått her i dag, at man har hatt den reaksjon fra komiteens side at man ønsker å få trontaledebatten utsatt for å få den omtalte redegjørelse, og det må vel kunne gå an. Jeg går da ut fra at det blir en nærmere konferanse om dette mellom presidentskapet og utenriksministeren.

Da ingen flere har forlangt ordet, takker jeg utenriksministeren for hans redegjørelse og erklærer herved møtet for hevet.

Møtet hevet kl. 11.20.